

www.e-rara.ch

Franc. Ern. Bruckmanni ... Epistola itineraria

Franc. Ern. Brückmanni ... Epistola itineraria XI. de quibusdam figuratis Hungariae lapidibus
ad ... August loh. Hugo ...

Brückmann, Franz Ernst

Wolffenbuttela, anno Christi 1729

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: RRF 63,11 | G

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-33280>

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

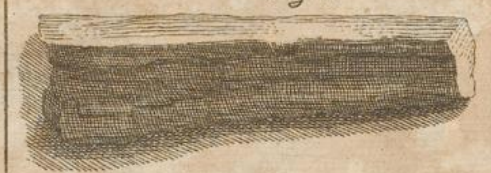
Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

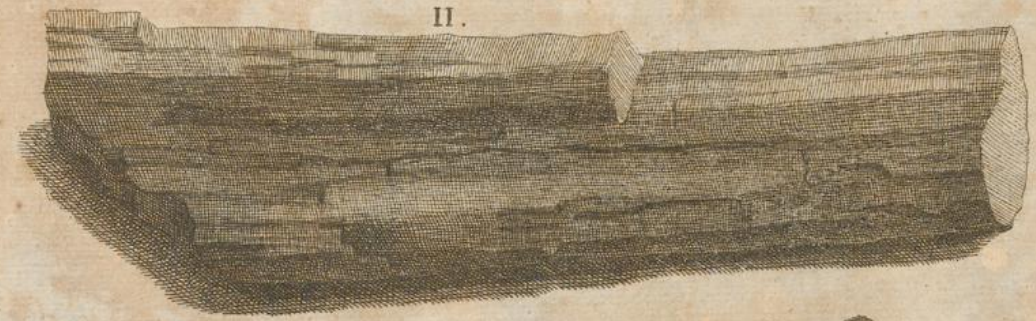
Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Ep. Pl. XI.

Fig. I.

II.

III.

IV.

VII.

VI.

XI.

XII.

V.

VIII.

IX.

X.

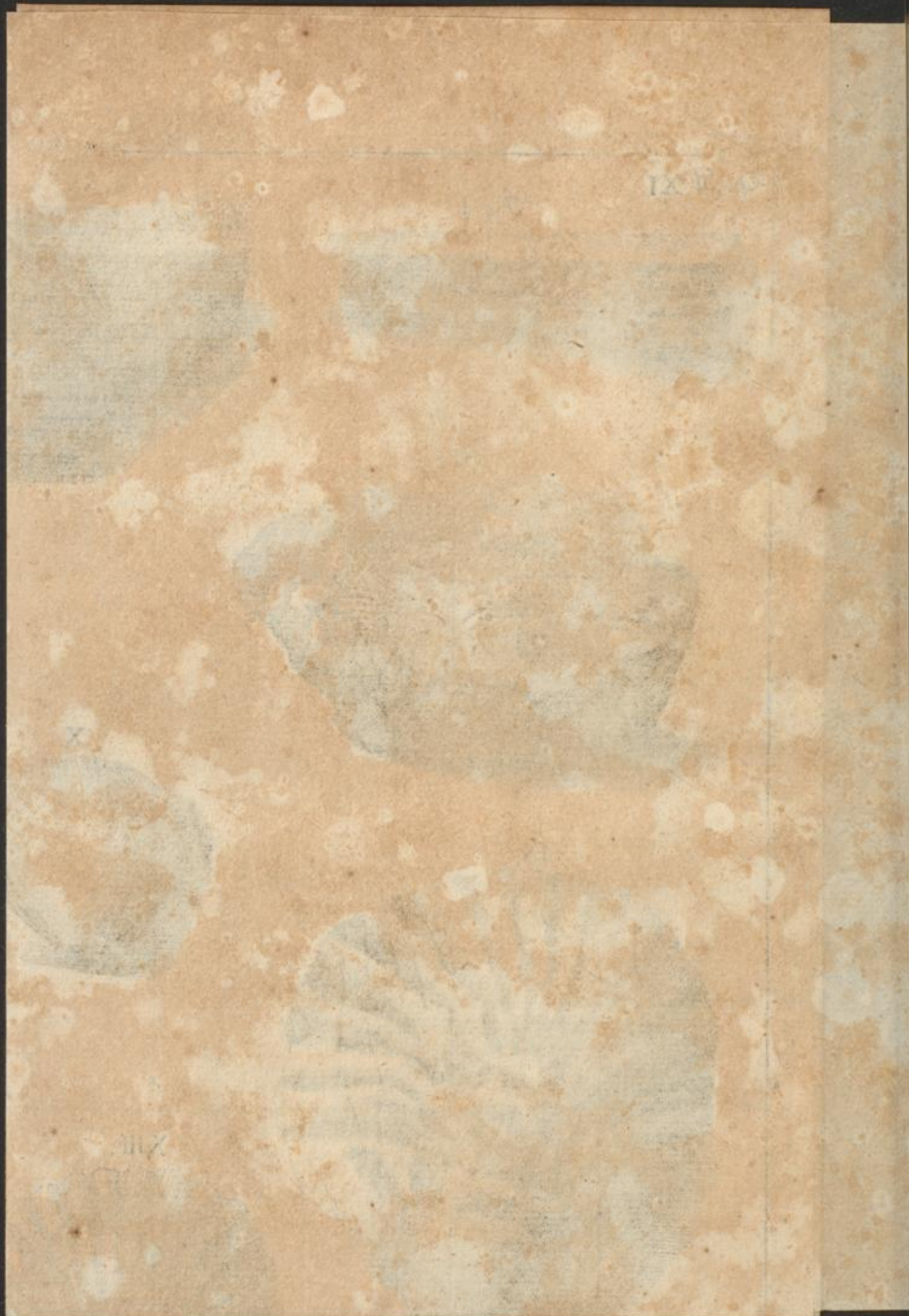

IX.

XIII.

FRANC. ERN. BRÜCKMANNI

MED. DOCT. &c.

EPISTOLA ITINERARIA XI.

DE

QVIBVSDAM FIGVRATIS

HVNGARIAE LAPIDIBVS

AD

VIRVM EXCELLENTISSIMVM, CONSVLTISSIMVM,

ATQVE DOCTISSIMVM DOMINVM,

DOMINVM

AVGVST IOH. HVGO,

MED. DOCT.

SAC. REGIAE MAI. MAGNAE BRITANNIAE

ET ELECTOR. HANNOVER. CONSILIARIVM

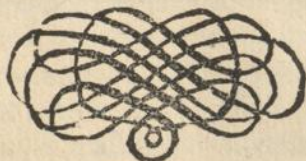
SPECTABILEM ET PERSONAE REGIAE ARCHIATRVM

DIGNISSIMVM, MEDICVM ET PHYSICVM

LONGE CELEBERRIMVM,

FAVTOREM OMNI HONORIS GENERE

PROSEQVENDVM.

CVM FIGVR.

WOLFFENBVTTELÆ,
ANNO CHRISTI MDCCXXIX.

FRANCIS ERNEST BRÜCKMANN

M.D. DOCT. &c.

TRISTOLA MINERARIA XI.

DE

QUIBUSDAM FIGURIS

HYDRAE LAPIDIBUS

AD

TURNER EXHIBITION CONSTITUTION

ALICE BOOTHBY & SONS

D. O. M. V. M.

AVGUST JOH. H. CO.

M.D. DOCT.

SAC. REGIAE MAJ. AUSTRIAE BRITANNIAE

ET ELECTOR. PALATINUS CONSILIARIUS

SECTARIUS ET HONOR. REGIAE AUSTRIAE

CHAMBERLAIN. IMP. AUSTRIAE

1875 COLLECTION

EXHIBITION D'ARTS ET METIERS

PROTECTOR

EXHIBITION

WORLD'S FAIR

ANNEX TO THE EXHIBITION

*Vir Excellentissime atque Doctissime,
Fautor omni honoris genere maxime colende!*

PRæter varia in magno Hungarorum Regno observata curiosa & diversos quoque invenimus lapides figuratos & petrifectos. Vienna Austriæ Anno 1723. die 29. Octob. relicta, iter fecimus ad oppidulum Hungaricum & monasterium Servorum Mariæ, vulgo Servitarum, Loretto dictum; hoc in monte non admodum alto situm est, Vienna septem milliaria distat. In hoc loco primum in sal Hungarorum fossile nativum incidimus, quilibet pater familias in sua domo asservabat binos lapides rotundos instar parvæ molæ lapideæ, qua semen Sinapi cum aceto vel vino in ciborum quorundam condimentum molitur, his mediantibus sal durum lapideum in fragmenta pulveremque grossum comminuitur; sunt quoque qui tantum id sal in mortario contundunt. Lapidem monium, quibus monasterium supra nominatum cingitur, hinc inde referti sunt variis cochlearum, concharum, coralliorum aliorumque marinorum corporum petrifactorum innumeris speciebus, imo totus mons, per quem ex dicto loco Eysenstadium mille
X 2 passuum

passuum via profecti sumus, ex hoc albo lapide infinitis marinis corporibus petrifactis referto, constat. Eysenstadium est oppidulum parvum sed elegans cum Castello Principis Esterhasi; in hoc videnda bina admodum magna parieti ad portam appensa ossa, gigantum esse vulgo perhibentur, sed revera sunt ossa fossilia Elephantis, qualia & Ed. Brown in Castello Schinda Hungariæ observavit, vid. ejusd. Itinerarium pag. 166. porro testa cujusdam testudinis marinæ admodum lata & grandis, nec non par aquilarum vivum.

Sempronium, Germanice Oedenburg dictum, quoniam hæc urbs ab Imperator. Carolo M. & Henrico III. ferro & incendiis vastata & deserta reddita fuit, Eysenstadio duo milliaria distat, statim ante portam hujus loci collis adest, in quo plures latomiæ, & in his stratum, ferme altitudinis manus, repletum infinitis parvulis petrifactis cochleis, admodum elegantibus, pellucidis, intus cavis, colore albis, sed admodum teneris & fragilibus, rarissime ex matrice sua lapidea sine fractura eximendis, intermixtæ visuntur his cochleis innumeræ parvarum concharum triangularium & muscutorum minorum effigies; cum figura Num. VII.

Fig. VII.

In regione vitifera, das Glaser-Weingebürge vocata & ad hanc urbem pertinente, plures lapidei globuli, brunni coloris, magnitudine nucum avellandarum & juglandium inveniuntur; sunt nihil aliud, quam pyritæ ferrei, Eisen-Rieß.

In Armamentario bellico panis petrifactus seu artolithus adest, ein zu Stein gewordenes Brod/ qualem & in Dom. Sebastiani Dopneri, Advocati istius loci celeberrimi, museo monetario & rerum rariorum curiosarum vidimus. Hic panis potius lapis est figuram & formam panis

panis externam repræsentans, ein Stein/ der wie ein Stück Brod ausseheth, quam verus panis petrifactus; de artolitho legendus Valentini in Mus. Museor. Part. II. pag. 27.

Die 1. Novemb. cum Dom. Joh. Christoph. Deckard, Rectore Gymnasii Soproniensis dexterrimo, viro docto studiique botanici amatore magno, Croisbachium, quod est oppidulum ad lacum Pisonis situm, mille passuum via profecti sumus. Optimæ hic loci sunt lapicidinæ, lapides omnes ex istis excisi coloris sunt albi, quod ad materiam ex sabulo albo, arena crassa & calce quasi extincta compacti videntur. Hæ lapicidinæ sunt arcuatæ & fornicatæ; in tecto & ad parietes harum concamerationum pendent Pectinitæ, variæ magnitudinis, albissimi, ex utraque parte auriti, elegantissimi, sic sistit Fig. VIII. Pectiniten omnium maximum cum testa sua integra petrifacta non admodum convexa.

Fig. X. Pectiniten subtilissime striatum parvis alis quoque striatis, admodum planum cum testa sua.

Fig. XII. XIII. Pectinitas minores convexos alatos cum testa crassa petrifacta.

Præter hos & adsunt Ostracitæ majores & minores Fig. IX. & XI. exhibiti, albi, elegantissimi testa sua ad huc instructi; cochleæ parvæ lapideæ parum duriores istis supra descriptis Semproniensibus; Corallia marina petrifacta varii generis; adinvenimus massam lapideam substantia porosa & colore proxime accedentem ad ossa piscis Sepiæ; Interdum & glossopetræ seu rectius dentes piscium petrifacti in his lapicidinis in conspectum veniunt, de quibus autem tunc temporis præsentis nec ullum specimen accipere potuerimus. Ante paucos annos, ex relatione fide digna Dn. Rectoris Deckard, in his lato-

miis integrum sceleton humanum repertum fuit, lapicidæ haud curiosi istud malleis contuderunt, omni opera adhibita fragmentum quoddam ossis cujusdam lapidei de isto sceleto desumptum accepimus. Ossa humana, ut & animalium, rarissime petrifacta, ut plurimum calcinata tantum, in terra & rupibus inveniuntur. Felix Maurer in seinen besondern Remarquen der geheimen und grossen Wunder der Welt pag. 980. mentionem fecit cujusdam humani sceleti, quod Aquis Sextiis in Provincia Galliae Anno 1583. in rupe quadam repertum sit; & Valvasor in Beschreibung des Erz-Herzogthums Kärndten pag. 167. dicit: Im Jahr 1620. als ein Steinmeh in dem nechst beym Closter St. Paul in Kärndten gelegenen Steinbruch/ zu diesem Gebäude Steine gebrochen/ hat er mitten in dem Bruch einen natürlichen menschlichen Körper/ so zu Stein worden/ und Kleider/ auch den Hut/ und um den Hut eine Schnur gehabt/ gefunden. Man hätte geglaubt/ daß diese Statua aus Stein wäre gemacht gewesen/ wann der Körper von Steinmehen nicht ohngefehr wäre zerbrochen worden/ und man also alles Eingeweide und die Intestina, mit ihrer natürlichen Farb/ doch alles von Stein/ hätte sehen können. Sed hæc Valvasoris relatio magnam requirit fidem. Ossa fossilis & costas humanas petrifectas in- & extra matricem & lapidem fitas ex arenariis Esperstadiensibus, non procul Querfurtho & Islebia notis, in nostra rerum petrifectarum collectione asservamus.

Fig. I.

Ad Sempronium interdum & lithoxyla seu ligna in lapidem indurata obvia sunt, frustulum Fig. I. expressum dono accepimus a supra jam laudato Dom. Rect. Deckard, adeo durum, ut instar lapidis polituram admittat, coloris brunni; nominato Dn. Rectori hoc lignum in usu est, instar cotis, ad acuenda scalpella libraria; frustulum alterum

Fig. II.

Fig. II. æri incisum colorem habet ex albo luteum, forsan Fig. II.
de pyro petrifacto desumptum? admodum ponderosum
durumque, ligni structura & facies, ductus, circuli ad-
modum eleganter in eo adhuc conspicii.

Non procul a Neostadio, vulgo *Wiener Neustadt*/
urbe eleganti & munita, quatuor Sempronio milliaria
distante, ad fines Styriæ ferme sita, terra pellucida effo-
ditur pro coquendis ex ista vasis pulcherrimis, illi, quæ
Porcellana audit, similis. vid. de hac Rauch, Prof. Med.
Viennens. Oratio de salubritate Austriæ. pag 23.

In via ad thermas Badenses ad pagum Matzendorff
dictum, dimidio milliari Neostadio distantem in agro
quodam cochleam istam peculiarem petrifactam, quam
figura III. visui offert, invenimus, præter hanc autem Fig. III.
nobis per horam sedulo quærentibus nullum corpus ma-
rinum lapideam metamorphosin passum obvium factum
fuit. In castello imperiali Laxenburg olim Lachsen-
dorff vocato, in fornice portæ majoris suspensæ hæret
costa gigantis cujusdam duas cum dimidia ulnas longa
cum antiquo & obsoleto istius hominis permagni gladio
venatorio, vulgo *Hirschfänger*/ quarta centenarii parte
ponderosiori; sed accurate inspecta costa non hominis
sed piscis Ceti os fuit incurvatum extusque convexum.
vid. quoque Ed. Browns Itinera pag. 166. it. 255.

Fig V. & VI. repræsentant turbines & cochleas mi- Fig. V. VI.
niores albas calcinatas, quas thermæ Gross - Waradei-
nenses cum aqua simul eruunt, imo tota quoque vici-
nia circa hæc balnea in terra istis repleta est, quæ facili
negotio copiose effodiuntur; non autem sunt petrifactæ,
sed saltem ad albedinem calcinatæ, cavitates earum terra
nigra repletæ existunt.

Fig. IV. est elegantissimus cochlites, brunni colo- Fig. IV.
ris

ris & durissimus ex Transylvania, specialiorem autem locum natalem expiscari non potuerimus. Sunt & in Hungaria & Transylvania obvii nobis facti Echinites pileatus corneus luteus ex montibus Carpathicis; lentes lapideæ in matrice ex Comitatu Liptoviensi, quæ autem oculo armato accurate consideratæ nihil aliud sunt, quam parvæ conchulæ bivalves rotundæ ex utraque testa parum convexæ & subtilissime striatæ, quæ tenues striæ ob subtilitatem oculo vix nudo conspiciuntur; Bellaria lapidea candida ex stalactite in Antris Draconum ejusdem Comitatus concreta; lapides nummales, qui, ad quæ corpora petrifacta sint referendi, nondum satis inter curiosos constat. Nec dubitamus Hungarorum industriam adhuc plura, antea non cognita, diluviorum monumenta detecturam, terræque visceribus, montibus, antris, metallifodinis, lapicidinis &c. eruturam. Sed nimium Te, Vir Excellentissime, detineo; Interea Deum oro, ut quam diutine lætus intersis populo Asclepiadeo, meque Tuo favore dignari pergas. Wolffenbütt.
d. 1. August. 1729.

